અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

હિન્દુ ધાર્મિક અને ધર્માદા એન્ડોવમેન્ટ્સ કમિશનર (વહીવટ), મદ્રાસ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

વેદાંત સ્થાપના સભા

૭ મે, ૨૦૦૪

[દોરાઈસ્વામી રાજુ અને અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિઓ]

તમિલનાડુ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૯:

કલમ ૬(૧૧)–વારસાગત ટ્રસ્ટી––તરીકે નિમણૂક મેળવવાનો દાવો–ઠેરવવામાં આવ્યું: કલમ ૬(૧૧) માં પરિકલ્પિત ઉત્તરાધિકારની ત્રણ પદ્ધતિઓમાંથી કોઈપણ એકનું પરિપૂર્ણ થવું એ વ્યક્તિને વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે નિમણૂક માટે કાયદેસર રીતે દાવો કરવા માત્ર સક્ષમ બનાવે છે–ટ્રસ્ટીનું પદ

વારસાગત છે કે બિન–વારસાગત તે સંબંધિત હોદ્દેદાર કઈ રીતે અથવા કઈ પદ્ધતિથી પદ ધારણ કરે છે તેના પર નિર્ભર રહે છે.

કલમ ૬૩(એ)–જાહેર મંદિર–ની ઘોષણા–વૈધાનિક સત્તાવાળાઓએ અમુક મંદિરને તમામ પૂજા કરતા હિન્દુ લોકો માટે જાહેર મંદિર તરીકે જાહેર કર્યું–મંદિરના સ્વરૂપ અંગેની ઘોષણા માટે કલમ ૬૩(એ) હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં આવી ન હતી–ઠેરવવામાં આવ્યું: આવા સંજોગોમાં, પ્રશ્નવાળા મંદિરને અમુક દાવાઓના આધારે જાહેર મંદિર તરીકે જાહેર કરી શકાય નહીં કે જે વૈધાનિક જોગવાઈઓથી અલગ હતા.

શબ્દો અને શબ્દપ્રયોગો:

"વારસાગત ટ્રસ્ટી" અને "વપરાશ / પ્રથા"–નો અર્થ–તમિલનાડુ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૯ ની કલમ ૬(૧૧) ના સંદર્ભમાં.

સામાવાળા–સભાએ ડેપ્યુટી કમિશનર–અપીલકર્તા નં. ૨ સમક્ષ તમિલનાડુ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૯ ની

કલમ ૬૩(બી) હેઠળ એવી ઘોષણા માટે અરજી દાખલ કરી હતી કે સામાવાળા દાવાવાળા મંદિરના વારસાગત ટ્રસ્ટી હતા. ડેપ્યુટી કમિશનરે સદર અરજી ફગાવી દીધી હતી. તેથી સામાવાળાએ સબઓર્ડિનેટ જજ સમક્ષ વૈધાનિક દાવો દાખલ કર્યો હતો.

ટ્રાયલ કોર્ટે સામાવાળાના દાવાને નકારી કાઢ્યો હતો. હાઈકોર્ટના સિંગલ જજે સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ ફગાવી દીધી હતી. જો કે, ડિવિઝન બેન્ચે સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ મંજૂર કરી હતી. તેથી આ અપીલ.

અપીલકર્તા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે દાવો કરાયેલ મંદિર એક જાહેર મંદિર હતું જે સામાવાળા–સભાના સભ્યો પાસેથી કરાયેલા સંગ્રહ અને સરકાર તરફથી મળેલા ભંડોળની ગ્રાન્ટ સહિતના સંગ્રહમાંથી બાંધવામાં આવ્યું હતું; કે દાવો કરાયેલ મંદિર માત્ર સામાવાળા–સભાના સભ્યોના લાભ માટે ન હતું પરંતુ સમગ્ર હિન્દુ જનતાના લાભ માટે હતું; અને આથી દાવો કરાયેલ મંદિર સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૨૦) હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યું ન હતું; કે વારસાગત ટ્રસ્ટીશીપમાં સામાન્ય લક્ષણ વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉત્તરાધિકાર અથવા જ્યાં ઉત્તરાધિકાર વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થતો હોય અથવા સ્થાપક દ્વારા ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે હતું; અને આવી કોઈ

જોગવાઈઓ અસ્તિત્વમાં ન હતી અને તેથી, સામાવાળા–સભા સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૧૧) હેઠળ વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે જાહેર થવા માટે હકદાર ન હતી.

સામાવાળા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે દાવો કરાયેલ મંદિરના નિર્માણ સમયથી વ્યવસ્થાપનનો સમયગાળો પોતે જ લાંબા વપરાશ/પ્રથાનો સૂચક હતો.

અપીલ મંજૂર કરતાં, કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

૧. તમિલનાડુ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૯ ની કલમ ૬(૧૧), જે "વારસાગત ટ્રસ્ટી" ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે તેનું સાદું વાંચન ત્રણ મહત્વપૂર્ણ પાસાઓને ધ્યાનમાં લાવે છે; એટલે કે, પ્રથમ, ધાર્મિક સંસ્થાના એવા ટ્રસ્ટી કે જેમનો ઉત્તરાધિકાર વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉતરી આવ્યો હોય; બીજી શ્રેણી એ છે કે ઉત્તરાધિકાર વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થઈ શકે છે; અને ત્રીજી શ્રેણી એવી છે કે જ્યાં ટ્રસ્ટીના પદ સંબંધિત ઉત્તરાધિકાર માટે સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય અને તે પણ જ્યાં સુધી આવા ઉત્તરાધિકારની યોજના અમલમાં હોય ત્યાં સુધી. સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૨૨) માં સમાવિષ્ટ માપદંડથી વિપરીત, કલમ ૬(૧૧)

ની વ્યાખ્યા તેમાં પરિકલ્પિત ત્રણ પદ્ધતિઓ અથવા રીતોમાંથી કોઈપણ એક દ્વારા ઉતરી આવતા ધાર્મિક સંસ્થાના ટ્રસ્ટીના પદના ઉત્તરાધિકાર પર વિશેષ અને ચોક્કસ ભાર મૂકે છે. સદર અધિનિયમ હેઠળ વિશેષ રીતે રચાયેલા વૈધાનિક સત્તાવાળાઓએ ભંડોળ જે રીતે એકત્રિત કરવામાં આવ્યું હતું અને શરૂઆતથી જ મંદિરનો દૈનિક વહીવટ જે રીતે ચલાવવામાં આવી રહ્યો છે તે ધ્યાનમાં રાખીને મંદિરને તમામ પૂજા કરતા હિન્દુ લોકો માટેનું ગણાવ્યું છે અને માત્ર સભાના સભ્યો પૂરતું સીમિત રાખ્યું નથી. જો કે ધાર્મિક સંસ્થાના ટ્રસ્ટીના પદને વારસાગત જાહેર કરવા માટેની અરજી કરવામાં આવી છે, તેમ છતાં પ્રશ્નવાળું મંદિર જાહેર ધાર્મિક પૂજાના સ્થળ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી અને હિન્દુ સમુદાય અથવા તેના કોઈ વર્ગના લાભ માટે સમર્પિત અથવા અધિકાર તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી ધાર્મિક સંસ્થા છે કે કેમ તે અંગેની ઘોષણા માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૬૩(એ) હેઠળ કોઈ અરજી દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. સંસ્થાના સ્વરૂપ અંગે વૈધાનિક સત્તાવાળાઓ દ્વારા ચોક્કસ તારણો આપ્યા પછી પણ આ બાબતમાં સ્પષ્ટ ચૂક સામાવાળા–સભાને આકસ્મિક રીતે અથવા અસ્પષ્ટ રીતે એવું દર્શાવવા માટે બિનહકદાર બનાવે છે કે તે માત્ર સભાના સભ્યો માટે છે. એકવાર તે સદર અધિનિયમના અર્થમાં ધાર્મિક સંસ્થા બની જાય પછી, સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ સંપૂર્ણ બળ અને અસર ધરાવે છે અને આ પ્રકારના દાવાને, જ્યાં સુધી કાયદા હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ રીતે સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, કરવામાં આવેલા અમુક નિવેદનો પર ધ્યાનમાં લઈ શકાતો નથી જે આવી વૈધાનિક જોગવાઈઓથી અલગ હતા. [૫૬૦–સી–એચ; ૫૬૧–એ]

ડી. શ્રીનિવાસન વિ. કમિશનર, [૨૦૦૦] ૩ એસસીસી ૫૪૮, ૫૨ આધાર રાખ્યો.

૨. ટ્રસ્ટીનું પદ, વારસાગત હોય કે બિન–વારસાગત, જો કે તેમાં કોઈ હોદ્દેદાર હોઈ શકે છે જે કોઈ ચોક્કસ સમયે અથવા અમુક સમયગાળા માટે ટ્રસ્ટીશીપનું પદ ધરાવે છે અથવા સંભાળે છે, પરંતુ તે પદ વારસાગત છે કે બિન–વારસાગત તે તેના સ્વરૂપ અને લક્ષણનો નિર્ણય માત્ર તે રીત અથવા પદ્ધતિ દ્વારા જ નક્કી થાય છે જેના દ્વારા સંબંધિત હોદ્દેદાર તે પદ ધારણ કરવા આવે છે. [૫૬૧–એફ]

૩. જ્યાં સુધી કોઈ સ્થાપક દ્વારા પરિકલ્પિત પદ્ધતિ અથવા રીતમાંથી કોઈપણ એકમાં અથવા તેના દ્વારા વારસાગત રીતે ઉત્તરાધિકાર દ્વારા ટ્રસ્ટીશીપના પદના ઉતરી આવવા અંગે કોઈ જોગવાઈ કરવામાં ન આવી હોય, ત્યાં સુધી મંદિરમાં વારસાગત ટ્રસ્ટી છે અથવા મંદિરની બાબતોનું સંચાલન અથવા વહીવટ વારસાગત ટ્રસ્ટી દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે અથવા સામાવાળા પ્રશ્નવાળા મંદિરના વારસાગત ટ્રસ્ટી છે તેવી ઘોષણા મેળવવા માટે હકદાર છે તેવો દાવો કરવો નિરર્થક છે. આ કેસમાં આવી કોઈ જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે જણાયું નથી. [૫૬૮–ડી–ઈ]

સંબુદમૂર્તિ મુદલિયાર વિ. સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ, એ.આઇ.આર. (૧૯૭૧) એસસી ૨૩૬૩, પર આધાર રાખ્યો.

સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિ. રામકૃષ્ણ નાયડુ, એ.આઇ.આર. (૧૯૫૭) મદ્રાસ ૭૫૮, માન્ય રાખ્યો.

એ.એન. રામસ્વામી અય્યર વિ. કમિશનર, એચ.આર. એન્ડ સી.ઇ., (૧૯૭૫) ૨ એમડબલ્યુ ૧૭૮, રદબાતલ ઠેરવ્યો.

અંગૂરબાલા મલિક વિ. દેબબ્રત મલિક, [૧૯૫૧] એસસીઆર ૧૧૨૫ અને સીતાલ દાસ વિ. સંત રામ, એ.આઇ.આર. (૧૯૫૪) એસસી ૬૦૬, સંદર્ભ લીધો.

ઇન રે: વિમેન્સ રાઇટ ટુ પ્રોપર્ટી એક્ટ, ૧૯૩૭ એ.આઇ.આર. (૧૯૪૧) એફસી ૭૨, ગણેશ ચુંદર ધર વિ. લાલ બિહારી, એ.આઇ.આર. (૧૯૩૬) પીસી ૩૧૮, ભાબતારિણી વિ. આશાલતા, એ.આઇ.આર. (૧૯૪૩) પીસી ૮૯ અને

શ્રી મહંત પરમાનંદ દાસ ગોસ્વામી વિ. રાધા કૃષ્ણ દાસ, એ.આઇ.આર. (૧૯૨૬) મદ્રાસ ૧૦૧૨, ટાંકવામાં આવ્યા.

૪. નોમિનેટ કરવાની અથવા નિમણૂક કરવાની અથવા સમયાંતરે ચોક્કસ સમયગાળા માટે નિર્દિષ્ટ કરવાની સત્તા, આવી સત્તા ધરાવતી સંસ્થા દ્વારા પણ, આવા પદને વારસાગત પદ બનાવશે નહીં જેથી આવા ટ્રસ્ટીઓને મદ્રાસ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૧ અથવા તમિલનાડુ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૯ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ 'વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ' કહી શકાય. કલમ ૬(૧૧) માં પરિકલ્પિત ઉત્તરાધિકારની ત્રણ પદ્ધતિઓમાંથી કોઈપણ એક દ્વારા ઉત્તરાધિકાર અને ઉતરી આવવાના ચોક્કસ નિયમો જ વારસાગત ટ્રસ્ટીના દાવાને કાયદેસર રીતે કરવા માટે એકમાત્ર સક્ષમ બનાવી શકે છે. [૫૬૯–એફ–જી]

ડી. શ્રીનિવાસન વિ. કમિશનર, [૨૦૦૦] ૩ એસસીસી ૫૪૮, પર આધાર રાખ્યો.

૫. નોંધાયેલા તારણના આધારે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો કે સભા પ્રશ્નવાળા મંદિરની સ્થાપક હતી અથવા સ્થાપક તરીકે તેને મંદિર અને તેની મિલકત, જો કોઈ હોય તો, તેની બાબતોના વહીવટ અને સંચાલન માટે અને

ભવિષ્યના સંચાલન માટે પણ જોગવાઈ કરવાનો સંપૂર્ણ અધિકાર હતો, તે મહત્વહીન બની જાય છે અને સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ સભા પોતાને "વારસાગત ટ્રસ્ટી" તરીકે જાહેર કરાવી શકે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે ખરેખર આ કોર્ટના નિર્ણયની માંગ કરતી નથી. તે જ રીતે, કોઈ સંસ્થા ટ્રસ્ટી હોઈ શકે કે ટ્રસ્ટી મંડળની રચના કરી શકે કે કેમ તે પ્રશ્ન પણ અપ્રસ્તુત છે. એક સંસ્થા તરીકે પણ – ભલે તે ટ્રસ્ટી હોવાનો દાવો કરી શકે કે નહીં, જ્યાં સુધી હાથ પરના કેસનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, તે વારસાગત ટ્રસ્ટી હોવાનો દાવો કરી શકતી નથી. [૫૬૯–જી–એચ; ૫૭૦–એ–બી]

૬. કોઈ શંકા નથી કે સામાન્ય રીતે ટ્રસ્ટની સ્થાપના સમયે યોગદાન આપનાર દરેક દાતા ટ્રસ્ટના સ્થાપક બનવાનો દાવો કરી શકતો નથી, સિવાય કે એવા કેસોમાં જ્યાં ટ્રસ્ટ ફંડના તમામ ફાળો આપનારાઓ પોતે જ ટ્રસ્ટના સ્થાપક બને છે કારણ કે કોઈ વ્યક્તિ સંયુક્ત સ્થાપક બની શકે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન અંગેનો નિર્ણય માત્ર યોગદાનની હકીકત પર જ આધારિત રાખી શકાતો નથી જ્યાં સુધી કેસમાં સાબિત થયેલા આસપાસના અને પરિચારક સંજોગો અને પક્ષકારોનું અનુગામી વર્તન આવા તારણને સમર્થન ન આપે. [૫૭૦–સી–ડી]

૭. હાલના સામાવાળા દ્વારા દાવો દાખલ કરીને ઘોષણા માંગવામાં આવી તેના થોડા વર્ષો પહેલાં જ સભા પોતે અસ્તિત્વમાં આવી હતી. લાંબા સમય સુધી

ચાલુ રહેવાની અને સમય વીતવાની વિભાવના "વપરાશ / પ્રથા" અભિવ્યક્તિમાં અંતર્ગત છે અને હાલના કેસમાં વાસ્તવિક સ્થિતિ પણ સભાને વપરાશ / પ્રથાની વિભાવનાના ઉપયોગને સ્થાપિત કરવા સક્ષમ બનાવતી નથી. [૫૭૦–ઈ]

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર : ૧૯૯૮ ની સિવિલ અપીલ નં. ૫૦૯૩.

૧૯૯૫ ની એલ.પી.એ. નં. ૨૭૫ માં મદ્રાસ હાઇકોર્ટના તા. ૧૨.૪.૯૭ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

અપીલકર્તાઓ વતી કે. રામામૂર્તિ, આર. અય્યમ પેરુમલ, એસ. વલ્લીનાયગમ અને શ્રીરામ જે. થલાપથી.

સામાવાળા વતી આર. સુંદરવરદન, રમેશ એન. કેસવાની અને રામ લાલ રોય.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવેલ :

અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિ : મદ્રાસ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા ઠેરવ્યું હતું કે સામાવાળા સૈદાપેટ તાલુકાના નાંગાનલ્લુર ખાતેના શ્રી લક્ષ્મી હયવદન પેરુમલ મંદિરમાં વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે ટ્રસ્ટીશીપનું પદ ધરાવવા માટે હકદાર હતા. હિન્દુ ધાર્મિક અને ધર્માદા એન્ડોવમેન્ટ્સ કમિશનર અને ડેપ્યુટી કમિશનર, જેઓ અહીં અપીલકર્તાઓ છે, તેઓ ચુકાદાની શુદ્ધતા સામે પ્રશ્ન ઉઠાવે છે.

હાલની અપીલ તરફ દોરી જતી પૃષ્ઠભૂમિની હકીકતો થોડી વિગતવાર નોંધવાની જરૂર છે.

સામાવાળા–સભાએ તમિલનાડુ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૫૯ (ટૂંકમાં 'સદર અધિનિયમ') ની કલમ ૬૩(બી) હેઠળ ડેપ્યુટી કમિશનર (હાલની અપીલમાં સામાવાળા નં. ૨) સમક્ષ એવી ઘોષણા માટે અરજી દાખલ કરી હતી કે સભા સદર ધાર્મિક સંસ્થાની વારસાગત ટ્રસ્ટી છે. ડેપ્યુટી કમિશનર દ્વારા સદર અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. કમિશનર (અહીંના અપીલકર્તા નં. ૧) દ્વારા સદર અરજીની નામંજૂરી સામે ફગાવી દેવાના નિર્ણયને માન્ય રાખવામાં આવ્યો હોવાથી, સામાવાળાએ વાદી તરીકે સબઓર્ડિનેટ જજ, ચંગલપટ્ટુ સમક્ષ વૈધાનિક દાવો ઓ.એસ. નં. ૨૫૭/૧૯૮૧ દાખલ કર્યો હતો. હાલના અપીલકર્તાઓએ પ્રતિવાદીઓ તરીકે

એવું વલણ અપનાવ્યું હતું કે દાવો કરાયેલ મંદિર એક જાહેર મંદિર છે જે સભાના સભ્યો પાસેથી થયેલા સંગ્રહ અને સરકાર તરફથી મળેલા ભંડોળની ગ્રાન્ટ સહિતના જાહેર સંગ્રહમાંથી બનાવવામાં આવ્યું છે, કે તે માત્ર સભાના સભ્યોના લાભ માટે નથી પરંતુ સમગ્ર હિન્દુ જનતાના લાભ માટે છે, અને આથી આ મંદિર સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૨૦) હેઠળ આવરી લેવાયેલું છે. ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીના દાવાને એવું ઠેરવીને નકારી કાઢ્યો હતો કે તે દાવો કરાયેલ મંદિરના વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે જાહેર થવા માટે હકદાર નથી. તે જ સમયે, સભાએ મંદિરના નિર્માણ માટે તમામ પ્રયાસો શરૂ કર્યા હતા અને હાથ ધર્યા હતા અને સામાન્ય પૂજારી જનતાના હિતમાં તેનું સંચાલન કર્યું હતું, તેથી સત્તાવાળાઓ યોગ્ય માને તે રીતે ટ્રસ્ટી મંડળમાં સભાના એક અથવા વધુ પ્રતિનિધિઓ રાખવા યોગ્ય રહેશે. તેનાથી વ્યથિત થઈને વાદીએ અપીલ (એ.એસ. નં. ૨૪૦/૮૪) દાખલ કરી હતી જેને મદ્રાસ હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પણ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. વિદ્વાન ન્યાયાધીશે સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૧૧) માં 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' અને કલમ ૬(૨૨) માં 'ટ્રસ્ટી' ની વ્યાખ્યામાં સ્વાભાવિક રીતે રહેલા તફાવતને પણ ઉજાગર કર્યો હતો. સભા દ્વારા એલ.પી.એ. નં. ૨૭૫/૧૯૯૫ માં લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેને મંજૂર કરવામાં આવી હતી અને તેમાંનો ચુકાદો હાલની અપીલમાં પડકારનો વિષય છે. હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચનો એવો અભિપ્રાય હતો કે સ્થાપક સભા હોવાના કારણે, મંદિરનો સમગ્ર વહીવટ માત્ર તેના હોદ્દેદારો ધરાવતી સભામાં જ નિહિત

છે અને તેઓ એકલા જ મંદિર અને તેની મિલકતોનો વહીવટ કરવા માટે હકદાર છે.

વાદીનો કેસ ટૂંકમાં નીચે મુજબ છે:

સદર સભા પોતે સદર સભાના સભ્યોના લાભ માટે નવા મંદિરના નિર્માણના હેતુ માટે રચવામાં આવી હતી અને સભા તમિલનાડુ સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૭૫ (ટૂંકમાં 'સોસાયટીઝ એક્ટ') હેઠળ નોંધાયેલી હતી. સભાના ઉદ્દેશ્યો શ્રી ભગવત રામાનુજ અને શ્રી વેદાંત દેશિક દ્વારા પ્રતિપાદિત વિશિષ્ટાદ્વૈત ફિલસૂફીના આધ્યાત્મિક કાર્યોને પ્રોત્સાહન આપવા, પ્રવચનો યોજવા અને વ્યાખ્યાનોની વ્યવસ્થા કરવા, વિશિષ્ટાદ્વૈત શ્રદ્ધા અને ફિલસૂફીને લગતા વેદો, ઉપનિષદો, દિવ્યપ્રબંધો અને સ્તોત્રપાઠોના વર્ગો ચલાવવા, વિવિધ ધર્મો ધરાવતી વ્યક્તિઓ વચ્ચે અને વિવિધ ધર્મોનું પાલન કરતી વ્યક્તિઓ વચ્ચે પણ સૌહાર્દપૂર્ણ સંબંધો અને સમજણ માટે કાર્ય કરવા, જાહેર મહત્વના કોઈપણ ધાર્મિક મુદ્દાના સંબંધમાં સરકાર અને અન્ય અગ્રણી ધાર્મિક સંસ્થાઓ સમક્ષ રજૂઆતો કરવા, સભાના ઉદ્દેશ્યોને લગતી સરકાર અને અન્ય સંસ્થાઓ દ્વારા નિમાયેલી સમિતિઓ પર પ્રતિનિધિત્વ મેળવવા, મંદિરો અને પૂજાના અન્ય સ્થળો, મંડપમો અને તેવા સ્થળોનું નિર્માણ કરવા, પોતાની માલિકી રાખવા અને નિભાવવા, સામયિકો, જર્નલો અને અન્ય સાહિત્ય

પ્રકાશિત કરવા; પુસ્તકાલયો અને વાંચનાલયો સ્થાપવા અને નિભાવવા અને પરિસંવાદો, જૂથ ચર્ચાઓ અને પરિષદોનું આયોજન કરવા અને સખાવત આપવાના હેતુ માટે સખાવતો, ભંડોળ એકત્ર કરવા વગેરે છે. સભાના ઉદ્દેશ્યો ધાર્મિક અને બિનસાંપ્રદાયિક બંને ધરાવે છે, તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ તેના સભ્યો દ્વારા વિશિષ્ટ પૂજા માટે મંદિરનું નિર્માણ કરવાનો હતો. જે જમીન પર પ્રશ્નવાળી સંસ્થા આવેલી છે, તે સેન્ટ થોમસ માઉન્ટના પી.એસ. શ્રીનિવાસન નામના વ્યક્તિ દ્વારા દાનમાં આપવામાં આવી હતી. તેનો કુલ વિસ્તાર ૧–૩/૪ ગ્રાઉન્ડ્સ છે. સદર પી.એસ. શ્રીનિવાસન પણ સભાના સક્રિય સભ્ય છે. સભાના સભ્યોએ આશરે રૂ. ૨ લાખ એકત્ર કર્યા અને પ્રશ્નવાળી સંસ્થાનું નિર્માણ કર્યું. સભાને સરકારી ગ્રાન્ટ તરીકે અપીલકર્તાઓ પાસેથી રૂ. ૨૫,૦૦૦ ની રકમ પણ મળી છે. બાંધકામ વર્ષ ૧૯૬૮ માં શરૂ થયું હતું અને વર્ષ ૧૯૭૨ માં પૂર્ણ થયું હતું. સભાના સભ્યો વચ્ચે કરવામાં આવેલા સંગ્રહમાંથી અને તેમાંથી ૧૯૭૨ દરમિયાન કુંભાભિષેકમ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્નવાળી સંસ્થા પાસે પોતાની કોઈ મિલકત નથી. સંસ્થાના દૈનિક કાર્યોની દેખરેખ સભાના સેક્રેટરી દ્વારા રાખવામાં આવે છે, જેઓ સમયાંતરે તેના સભ્યો દ્વારા ચૂંટાય છે. સભાના સભ્યો સંસ્થાના નિભાવ માટે ઉદારતાપૂર્વક દાન આપતા હતા. સંસ્થાને તેના બાંધકામ માટે કે તેના દૈનિક નિભાવ માટે બહારના લોકો તરફથી કોઈ ફાળો મળ્યો નથી. તે ૧૨૦ થી વધુ સભ્યો ધરાવતી સભાની વ્યક્તિગત મિલકત છે. સંસ્થા સભાની વ્યક્તિગત મિલકત હોવાથી, સભાને તેના સ્થાપક–સહ–વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે સંસ્થાની બાબતોનું સંચાલન અને નિભાવ કરવાનો સંપૂર્ણ અધિકાર છે. સભાનું

પ્રતિનિધિત્વ તેના સેક્રેટરી દ્વારા કરવામાં આવે છે. સામાવાળા સદર સંસ્થાના વારસાગત ટ્રસ્ટી છે તેવી ઘોષણા માટે બીજા અપીલકર્તા સમક્ષ સદર અધિનિયમની કલમ ૬૩(બી) હેઠળ એક અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. તે અરજી બીજા અપીલકર્તા દ્વારા ઓ.એ. નં. ૬૯/૧૯૭૭ માં ફગાવી દેવામાં આવી હતી. બીજા અપીલકર્તા સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓ અને સામગ્રીનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને એવા તારણ પર પહોંચવા માટે વિગતવાર વિચારણા કરવામાં આવી હતી કે મંદિરનું નિર્માણ જનતા પાસેથી એકત્રિત કરવામાં આવેલા ભંડોળમાંથી કરવામાં આવ્યું છે અને ત્યારપછી પણ તેની જાળવણી કરવામાં આવી છે અને તેથી, તે હિન્દુ પૂજારી જનતા માટે પણ છે. આવા ફગાવી દેવા સામે, સામાવાળાએ સદર અધિનિયમની કલમ ૬૯(૧) હેઠળ પ્રથમ અપીલકર્તા સમક્ષ એ.પી. નં. ૧૭૪/૧૯૭૮ દાખલ કરી હતી, જે પણ પ્રથમ અપીલકર્તા દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. સામાવાળા વારસાગત ટ્રસ્ટી ન હોઈ શકે તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે અપીલકર્તાઓ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા તે હુકમોમાં સમાવિષ્ટ કારણો પાયાવિહોણા હોવાનું કહેવાય છે. સમયાંતરે ચૂંટાતા સભાના સેક્રેટરી, એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે, પ્રશ્નવાળા મંદિરના સંબંધમાં ટ્રસ્ટીશીપનું પદ ધરાવવા માટે હકદાર છે. તે મુજબ ટ્રસ્ટીશીપ માત્ર વારસાગત હોવાનો દાવો કરવામાં આવે છે. તેથી આ દાવો.

પ્રતિવાદીઓ તરીકે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાવાનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમના મતે, દાવો કરાયેલ મંદિર એક જાહેર મંદિર છે જે જનતાના સભ્યો

એવા સામાવાળા સભાના સભ્યો સહિતના જાહેર સંગ્રહમાંથી બાંધવામાં આવ્યું છે. આ સંસ્થા સમગ્ર હિન્દુ જનતાના હેતુ માટે છે. સભાના ઉદ્દેશ્યો પર વિચાર કરવો પ્રસ્તુત નથી. દાવો કરાયેલ મંદિર માત્ર સામાવાળાના સભ્યોની વિશિષ્ટ પૂજા માટે નથી. તે સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૨૦) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબનું મંદિર છે. કોઈપણ સંજોગોમાં, દાવો કરાયેલ મંદિર જનતાના લાભ માટે જનતાને સમર્પિત કરવામાં આવ્યું છે. જનતા આ મંદિરનો અધિકારપૂર્વક ઉપયોગ કરતી હતી. આ સ્થળ ભાડાપટ્ટે પણ લેવામાં આવ્યું છે. મંદિરના નિર્માણ માટે રૂ. ૨૫,૦૦૦ ની સરકારી ગ્રાન્ટ પણ મંજૂર કરવામાં આવી હતી. મંદિરના નિર્માણ માટે અને કુંભાભિષેકમ માટેના તમામ ખર્ચાઓ અને ત્યારપછીના દૈનિક ખર્ચાઓ જાહેર ફાળા તેમજ મંદિરમાં સ્થાપિત હુંડીમાંથી થતી આવકમાંથી પૂરા કરવામાં આવે છે.

અપીલકર્તાઓના મતે, મંદિર પોતાની કોઈ મિલકત ધરાવતું નથી તેવો સામાવાળાનો આક્ષેપ સાચો નથી. સામાવાળા સભાના સભ્યો સિવાયના સામાન્ય લોકોએ બાંધકામ માટે અને કુંભાભિષેકમ પછીના દૈનિક ખર્ચ માટે ઉદારતાપૂર્વક ફાળો આપ્યો છે. તે સભાના સભ્યોની અંગત મિલકત નથી. સામાવાળાને વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે જાહેર થવાનો કોઈ અધિકાર નથી. દાવો કરાયેલ મંદિરમાં એક હુંડી છે અને જનતા તેમાં ઉદારતાથી ફાળો આપે છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૬૩(બી) હેઠળ સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર બીજા અપીલકર્તા દ્વારા યોગ્ય રીતે વિચારણા કરવામાં આવી હતી

અને તેમના દ્વારા યોગ્ય રીતે ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેને પ્રથમ અપીલકર્તા દ્વારા અપીલ પર બહાલી આપવામાં આવી હતી. બંને હુકમોમાંના કારણો રદ કરવા પાત્ર નથી. સામાવાળા સભા પ્રશ્નવાળા મંદિરની ક્યારેય વારસાગત ટ્રસ્ટી નહોતી અને તે વારસાગત ટ્રસ્ટીશીપ ધરાવી શકે નહીં. આ મંદિર એક જાહેર મંદિર છે અને તેની સંપૂર્ણ માલિકી સામાવાળાની નથી. સામાવાળા સભાના સેક્રેટરીને તેના વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે નિમાવાનો કોઈ અધિકાર નથી અને ટ્રસ્ટીશીપના પદને વારસાગત ગણાવી શકાય નહીં. દાવો દાખલ કરવા માટે કોઈ કારણ નથી અને દાવો કરાયેલ કારણ ખોટું છે. સામાવાળા સભાના ઉપ–નિયમોમાં એવી જોગવાઈ છે કે તેઓ સભાને સમેટી શકે છે, ઉપ–નિયમોની જે કલમ સ્પષ્ટપણે દર્શાવશે કે ટ્રસ્ટીશીપ બિલકુલ વારસાગત નથી. સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૧૧) હેઠળ "વારસાગત ટ્રસ્ટી" ને ધાર્મિક સંસ્થાના ટ્રસ્ટી તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા છે, જેમના પદનો ઉત્તરાધિકાર વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉતરી આવે છે અથવા વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે અથવા જ્યાં સુધી ઉત્તરાધિંકારની આવી યોજના અમલમા હોય ત્યાં સુધી સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય. હાલના કેસમાં આ જોગવાઈની કોઈપણ જરૂરિયાત સંતોષાતી નથી અને તેથી આ દાવો ખર્ચ સહિત રદ કરવા પાત્ર હતો.

ટ્રાયલ કોર્ટે નીચેના મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા:

"૧. શું પ્રથમ પ્રતિવાદીનો હુકમ રદ કરવા પાત્ર છે?

૨. શી દાદ?"

તેણે એવું અવલોકન કરીને દાવો ફગાવી દીધો હતો કે સભાના સભ્યો દ્વારા ફાળો આપીને અને જનતા પાસેથી દાન એકત્ર કરીને મંદિરના નિર્માણમાં લીધેલા પ્રયાસોને ધ્યાનમાં રાખીને વાદી–સભાના સભ્યોમાંથી ઓછામાં ઓછા એક સભ્યને સદર મંદિરના ટ્રસ્ટી તરીકે નિમી શકાય છે. સદર મંદિરના ટ્રસ્ટી તરીકે સભાના કયા એક કે વધુ સભ્યોની નિમણૂક કરી શકાય તે નક્કી કરવાનું પ્રતિવાદીઓ પર નિર્ભર છે.

ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમનામાથી વ્યથિત થઈને, વાદી (અહીંના સામાવાળા નં. ૧) એ હાઇકોર્ટ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી અને વિદ્વાન સિંગલ જજે એવું ઠેરવીને અપીલ ફગાવી દીધી હતી કે જો કે આ સંસ્થા અપીલકર્તા–સભા દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી જે વ્યક્તિઓની બનેલી સંસ્થા છે, પરંતુ તે જનતા પાસેથી સંગ્રહ અને ફાળામાંથી પણ હતી અને તે તમામ હિન્દુ પૂજારી જનતા માટે છે, અને તેને વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે જાહેર કરવા

માટે કોઈ સ્વીકાર્ય આધાર નહોતો. હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા એ સ્વીકૃત સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને ઠેરવ્યું હતું કે સભા મંદિરની સ્થાપક હતી, તેથી એકમાત્ર અન્ય પ્રશ્ન જેનો જવાબ આપવાની જરૂર હતી તે એ હતો કે શું વ્યક્તિઓની સંસ્થા/સોસાયટી અથવા સભાના હોદ્દેદારોને વારસાગત ટ્રસ્ટી અથવા મંદિરના ટ્રસ્ટી તરીકે માન્યતા આપી શકાય. ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો હકારાત્મક જવાબ એ હકીકતના સંદર્ભમાં આપવામાં આવ્યો હતો કે મંદિરનો સમગ્ર વહીવટ સભાનો છે જેમાં હોદ્દેદારો અને સભા/સોસાયટીના સભ્યોનો સમાવેશ થાય છે અને તેઓ એકલા જ મંદિર અને મિલકતોનો વહીવટ કરવા માટે હકદાર છે જે ટ્રસ્ટી તરીકે અથવા સહ–ટ્રસ્ટી તરીકે સંયુક્ત રીતે તેમની પાસે નિહિત છે. હાલના અપીલકર્તા નં. ૧ દ્વારા બહાલી આપેલા હાલના અપીલકર્તા નં. ૨ ના ચુકાદાને રદ કરીને, એવી ઘોષણા કરવામાં આવી હતી કે વાદી–સામાવાળા તેના વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે ટ્રસ્ટીશીપનું પદ ધરાવવા માટે હકદાર હતા.

અપીલના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે. રામામૂર્તિએ એવી રજૂઆત કરી હતી કે વારસાગત ટ્રસ્ટીની નિમણૂકનું નિયમન કરતા સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવામાં આવ્યા ન હતા. વારસાગત ટ્રસ્ટીનું પદ મિલકતની પ્રકૃતિનું છે અને જ્યાં સમય વીતવાને કારણે ખાલી જગ્યા ઊભી થાય છે ત્યાં કોઈ ઉત્તરાધિકાર હોઈ શકે નહીં અને વારસાગતતાનો સિદ્ધાંત ઊભો થશે નહીં. વારસાગત ટ્રસ્ટીશીપમાં સામાન્ય લક્ષણ વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉત્તરાધિકાર છે અથવા જ્યાં ઉત્તરાધિકાર વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે અથવા જ્યાં

સુધી યોજનાની આવી જોગવાઈ અમલમાં હોય ત્યાં સુધી સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે પૂરી પાડવામાં આવે છે. નિર્વિવાદ સ્થિતિ એ છે કે સરકારી ગ્રાન્ટ ઉપરાંત મંદિરના નિર્માણ માટે જનતાના સભ્યોએ પણ ફાળો આપ્યો હતો અને સ્થાપક દ્વારા કેટલો ફાળો આપવામાં આવ્યો હતો અને જનતા દ્વારા કેટલો ફાળો આપવામાં આવ્યો હતો તેની કોઈ વિગતો ન હોવાથી, સભા વારસાગત ટ્રસ્ટી હોવાની કોઈ શક્યતા છે તેવું માનવું માન્ય નહોતું. મંદિરના નિર્માણ માટે નાણાં એકત્ર કરવામાં આવ્યા હતા અને તે એક જાહેર મંદિર હતું તેવું નોંધાયેલું તારણ બદલાયું ન હતું. હાલના કેસની વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિમાં કોઈ કોર્પોરેટ બોડી અથવા વ્યક્તિઓના જૂથને વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે નિમી શકાય કે કેમ તે ખરેખર કોઈ મહત્વનું નથી, અને તેથી, ડિવિઝન બેન્ચ સામાવાળાના દાવાને મંજૂર કરવામાં યોગ્ય ન હતી, જે મુજબની અરજ કરવામાં આવી હતી.

"વારસાગત ટ્રસ્ટી" ને વ્યાખ્યાયિત કરતી સદર અધિનિયમની કલમ ૬ ના ખંડ (૧૧) ના ત્રણ અંગો છે. વારસાગત ટ્રસ્ટીશીપના પ્રશ્ન પર સોસાયટીઝ એક્ટની કલમો ૪૧ અને ૪૨ ઘણી પ્રસ્તુતતા ધરાવે છે. ઉપ–નિયમ (૨૩) પણ આ વિવાદ પર ઘણો પ્રકાશ પાડે છે. જ્યારે મંદિરનું પ્રથમ નિર્માણ કરવામાં આવે ત્યારે કોઈપણ વપરાશ/પ્રથાનો ઉપયોગ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી. સોસાયટી પોતે ૧૯૬૭ માં રચાઈ હતી અને તેથી કોઈપણ લાંબા વપરાશ/પ્રથાના અસ્તિત્વનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.

જવાબમાં, સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર જનતા પાસેથી ફાળો મેળવવામાં આવ્યો હોવાના કારણે, તે ફાળો આપનારાઓને સહ–સ્થાપક બનાવતો નથી. વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સભાને સમેટી લેવાના પરિણામો પર બિનજરૂરી ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. સ્થાપક સભા તરીકે ઓળખાય છે અને સંચાલન સભાના પોતાના સભ્યો પાસે છે. આ પાસા વિશે કોઈ વિવાદ નથી. મંદિરના સંચાલન અને વહીવટમાં જનતા દ્વારા કોઈ અવરોધ કે દખલગીરી પણ નહોતી. તેના નિર્માણના સમયથી મેનેજમેન્ટનો સમયગાળો પોતે જ લાંબા વપરાશ/પ્રથાનો સૂચક છે. ટ્રસ્ટીશીપ સંચાલન સાથે જોડાયેલી છે અને કોઈ સંસ્થા ટ્રસ્ટી બનવા પર કોઈ કાનૂની પ્રતિબંધ ન હોવાથી ડિવિઝન બેન્ચ સભા એક વારસાગત ટ્રસ્ટી હતી તેવું ઠેરવવામાં સાચી હતી. જો કોઈ કલમ ૬ ના ખંડ (૨૨) ને જુએ, તો સમગ્ર સભા એક ટ્રસ્ટી છે અને કલમ ૬ ના ખંડ (૧૧) ના સંદર્ભમાં એવું કહી શકાય કે સભા એક વારસાગત ટ્રસ્ટી છે. સ્થાપકો આપમેળે ટ્રસ્ટીશીપથી સંપન્ન થયા હતા. તે કોઈ ચૂંટાયેલી સંસ્થા હતી તેવો કોઈનો કેસ નથી, અને તેથી, ફાળો આપનારાઓ અને સરકાર તેના સ્થાપક તરીકેનો દરજ્જો ધરાવે છે તેમ કહી શકાય નહીં. સભા એ કોઈ કોર્પોરેટ બોડી નથી પરંતુ નામોનો સંગ્રહ છે. સામાવાળાનો એવો કેસ નથી કે કોઈ ચોક્કસ સભ્ય ટ્રસ્ટી હતો. તે સંગ્રહ હતો જે તેના સેક્રેટરી મારફતે કામ કરતો ટ્રસ્ટી હતો અને તેથી, યોગ્ય રીતે ડિવિઝન બેન્ચે ઠેરવ્યું હતું કે હાલના સામાવાળા નં. ૧ વારસાગત ટ્રસ્ટી હતા.

સદર અધિનિયમની કલમ ૬ જે પ્રસ્તુત છે તેટલી મુખ્ય જોગવાઈ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"કલમ ૬(૧૧)– 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' એટલે ધાર્મિક સંસ્થાના એવા ટ્રસ્ટી, જેમના પદનો ઉત્તરાધિકાર વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉતરી આવે છે અથવા વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે અથવા જ્યાં સુધી ઉત્તરાધિંકારની આવી યોજના અમલમા હોય ત્યાં સુધી સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે પૂરી પાડવામાં આવે છે.

૬(૨૦)– 'મંદિર' એટલે કોઈપણ નામથી જાણીતું સ્થળ જે જાહેર ધાર્મિક પૂજાના સ્થળ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાય છે, અને જાહેર ધાર્મિક પૂજાના સ્થળ તરીકે હિન્દુ સમુદાય અથવા તેના કોઈપણ વર્ગના અધિકાર તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતું હોય, અથવા તેના લાભ માટે સમર્પિત હોય.

૬(૨૨) 'ટ્રસ્ટી' એટલે કોઈપણ નામથી જાણીતી કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા કે જેમાં ધાર્મિક સંસ્થાનો વહીવટ નિહિત હોય, અને તેમાં કોઈપણ

વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાનો સમાવેશ થાય છે જે એવી રીતે જવાબદાર હોય કે જાણે આવી વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા ટ્રસ્ટી હોય."

પરસ્પર વિરોધી રજૂઆતોની વિચારણા પર, અમને લાગે છે કે હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચનો અભિગમ ભૂલભરેલા આધારો પર હતો અને અમુક મહત્વપૂર્ણ અને મૂળભૂત પરિબળો, મંદિરનું સ્વરૂપ તેમજ મંદિર પર સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓની કામગીરી અને અસર અને તેના સંબંધમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓને નજરઅંદાજ કરીને તારણો પર પહોંચવામાં આવ્યું હોય તેવું જણાય છે. જે મૂળભૂત પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ ન હતો કે વ્યક્તિઓની સંસ્થા અથવા સોસાયટી અથવા સભાના હોદ્દેદારોને વારસાગત ટ્રસ્ટી અથવા મંદિરના ટ્રસ્ટી તરીકે માન્યતા આપી શકાય કે કેમ. જેનો નિર્ણય લેવાની જરૂર હતી તે એ હતી કે હકીકતો પર તેમજ કાયદાની પ્રવર્તમાન અને નિયમનકારી સ્થિતિ પર, ખાસ કરીને પ્રશ્નવાળા અધિનિયમ પર, 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' માટેનો દાવો સ્થાપિત થયો હતો કે ટકાવી શકાય તેમ હતો કે કેમ.

"વારસાગત ટ્રસ્ટી" ની વ્યાખ્યાનું સાદું વાંચન ત્રણ મહત્વપૂર્ણ પાસાઓને ધ્યાનમાં લાવે છે; એટલે કે પ્રથમ, ધાર્મિક સંસ્થાના એવા ટ્રસ્ટી જેમના પદનો ઉત્તરાધિકાર વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉતરી આવે છે; બીજી શ્રેણી એ છે કે ઉત્તરાધિકાર વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થઈ શકે છે અને ત્રીજી શ્રેણી એવી છે

કે જ્યાં ટ્રસ્ટીના પદ સંબંધિત ઉત્તરાધિકાર સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે પૂરો પાડવામાં આવે છે અને તે પણ જ્યાં સુધી આવા ઉત્તરાધિકારની યોજના અમલમાં હોય ત્યાં સુધી. કલમ ૬(૨૨) માં સમાવિષ્ટ માપદંડથી વિપરીત, કલમ ૬(૧૧) ની વ્યાખ્યા તેમાં પરિકલ્પિત ત્રણ પદ્ધતિઓ અથવા રીતોમાંથી કોઈપણ એક દ્વારા ઉતરી આવતા ધાર્મિક સંસ્થાના ટ્રસ્ટીના પદના ઉત્તરાધિકાર પર વિશેષ અને ચોક્કસ ભાર મૂકે છે. જ્યાં સુધી હાથ પરના કેસનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, સદર અધિનિયમ હેઠળ વિશેષ રીતે રચાયેલા વૈધાનિક સત્તાવાળાઓએ જે રીતે ભંડોળ એકત્ર કરવામાં આવ્યું હતું અને જે રીતે જાહેર આમંત્રણો અને ઘોષણાઓ કરવામાં આવી હતી અને શરૂઆતથી જ મંદિરનો દૈનિક વહીવટ ચલાવવામાં આવી રહ્યો છે તે ધ્યાનમાં રાખીને મંદિરને તમામ પૂજારી હિન્દુ જનતા માટેનું ગણાવ્યું છે અને માત્ર સભાના સભ્યો પૂરતું સીમિત રાખ્યું નથી. જો કે ધાર્મિક સંસ્થાના ટ્રસ્ટીના પદને વારસાગત જાહેર કરવા માટેની અરજી કરવામાં આવી છે, તેમ છતાં પ્રશ્નવાળું મંદિર જાહેર ધાર્મિક પૂજાના સ્થળ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી અને હિન્દુ સમુદાય અથવા તેના કોઈ વર્ગના લાભ માટે સમર્પિત અથવા અધિકાર તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી ધાર્મિક સંસ્થા છે કે કેમ તે અંગેની ઘોષણા માટે કલમ ૬૩(એ) હેઠળ કોઈ અરજી દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. સંસ્થાના સ્વરૂપ અંગે વૈધાનિક સત્તાવાળાઓ દ્વારા ચોક્કસ તારણો આપ્યા પછી પણ આ બાબતમાં સ્પષ્ટ ચૂક સામાવાળા–સભાને આકસ્મિક રીતે અથવા અસ્પષ્ટ રીતે એવું દર્શાવવા માટે બિનહકદાર બનાવે છે કે તે માત્ર સભાના સભ્યો માટે છે. એકવાર તે સદર અધિનિયમના અર્થમાં ધાર્મિક સંસ્થા બની જાય પછી,

સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ સંપૂર્ણ બળ અને અસર ધરાવે છે અને આ પ્રકારના દાવાને, જ્યાં સુધી કાયદા હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ રીતે સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, કરવામાં આવેલા અમુક નિવેદનો પર ધ્યાનમાં લઈ શકાતો નથી જે આવી વૈધાનિક જોગવાઈઓથી અલગ હતા. આ કોર્ટે ડી. શ્રીનિવાસન વિ. કમિશનર અને અન્ય, [૨૦૦૦] ૩ એસસીસી ૫૪૮ માં નોંધાયેલા નિર્ણયમાં આ બાબતના આ પાસા પર પ્રકાશ પાડ્યો હતો.

સદર અધિનિયમ તમામ હિન્દુ જાહેર ધાર્મિક સંસ્થાઓ અને એન્ડોવમેન્ટ્સને લાગુ પડે છે. સંબંધિત સમયે વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ 'ધાર્મિક સંસ્થા' નો અર્થ મઠ, મંદિર અથવા ચોક્કસ એન્ડોવમેન્ટ હતો અને 'મંદિર' નો અર્થ જાહેર ધાર્મિક પૂજાના સ્થળ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતું અને હિન્દુ સમુદાય અથવા તેના કોઈપણ વર્ગના લાભ માટે સમર્પિત અથવા અધિકાર તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતું કોઈપણ નામથી જાણીતું સ્થળ હતું. 'ટ્રસ્ટી' એટલે કોઈપણ નામથી જાણીતી કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા કે જેમાં ધાર્મિક સંસ્થાનો વહીવટ નિહિત હોય અને તેમાં કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાનો સમાવેશ થાય છે જે એવી રીતે જવાબદાર હોય કે જાણે આવી વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા ટ્રસ્ટી હોય. ધાર્મિક સંસ્થાના સંબંધમાં, જેમાં કોઈ વારસાગત ટ્રસ્ટી નથી, સક્ષમ સત્તાધિકારીને મંદિરના વર્ગના આધારે સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ ટ્રસ્ટી મંડળની રચના કરવાની સત્તા પણ આપવામાં આવી છે. 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' ને ધાર્મિક સંસ્થાના ટ્રસ્ટી તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા છે, જેમના પદનો

ઉત્તરાધિકાર વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉતરી આવે છે અથવા વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે અથવા સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે પૂરો પાડવામાં આવે છે, જ્યાં સુધી ઉત્તરાધિકારની આવી યોજનાઓ અમલમાં હોય. 'બિન–વારસાગત ટ્રસ્ટી' ને પણ એવા ટ્રસ્ટી તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા છે જેઓ વારસાગત ટ્રસ્ટી નથી. પરિણામે, ટ્રસ્ટીનું પદ, વારસાગત હોય કે બિન–વારસાગત, જો કે તેમાં કોઈ હોદ્દેદાર હોઈ શકે છે જે કોઈ ચોક્કસ સમયે અથવા અમુક સમયગાળા માટે ટ્રસ્ટીશીપનું પદ ધરાવે છે અથવા સંભાળે છે, પરંતુ તે પદ વારસાગત છે કે બિન–વારસાગત તે તેના સ્વરૂપ અને લક્ષણનો નિર્ણય માત્ર તે રીત અથવા પદ્ધતિ દ્વારા જ નક્કી થાય છે જેના દ્વારા સંબંધિત હોદ્દેદાર તે પદ ધારણ કરવા આવે છે.

૧૯૫૯ ના અધિનિયમ પહેલાં, મદ્રાસ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ ૧૯૫૧, ૧.૧૦.૧૯૫૧ થી અમલમાં હતો અને તેને ૧૯૫૯ ના અધિનિયમ દ્વારા બદલવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૫૧ ના અધિનિયમ હેઠળ 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' શબ્દાવલીના અર્થનો વ્યાપ મદ્રાસ હાઇકોર્ટ તેમજ આ કોર્ટ સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો. આઈ.એલ.આર. ૧૯૫૭ મદ્રાસ ૧૦૮૪ = એ.આઇ.આર. ૧૯૫૭ મદ્રાસ ૭૫૮ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિ. રામકૃષ્ણ નાયડુ માં, મદ્રાસ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચને મદ્રાસ શહેરમાં ટ્રિપ્લીકેનમાં આવેલા શ્રી પાર્થસારથિ સ્વામી મંદિર તરીકે જાણીતા પ્રાચીન મંદિરના સંદર્ભમાં આ સ્થિતિ સાથે વિગતવાર વ્યવહાર કરવાની તક મળી હતી. સંબંધિત સમયે મંદિરનો

વહીવટ મદ્રાસ હાઇકોર્ટ દ્વારા ઘડવામાં આવેલી યોજના અનુસાર હતો, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે મંદિરનું સંચાલન અને બાબતો સુપરવિઝન બોર્ડની દેખરેખ અને નિયંત્રણ હેઠળ ધર્મકર્તાઓની સંસ્થા દ્વારા ચલાવવામાં આવશે. ધર્મકર્તાઓની સંખ્યા ત્રણ હોવાની હતી, જેમાંથી એક બ્રાહ્મણ, એક આર્ય વૈશ્ય (કોમટ્ટી) અને એક બિન–બ્રાહ્મણ જે આર્ય વૈશ્ય ન હોય તેવા હશે અને ધર્મકર્તા તેમની નિમણૂકની તારીખથી પાંચ વર્ષની મુદત માટે પદ સંભાળશે, નિવૃત્ત થતા ધર્મકર્તાઓ જો અન્યથા લાયક હોય તો પુનઃ નિમણૂક માટે પણ પાત્ર રહેશે. સદર ધર્મકર્તાઓ મતદારો તરીકે નોંધણી માટે નિર્ધારિત લાયકાતોના સંદર્ભમાં, મંદિરમાં જાળવવામાં આવતી મતદારોની યાદીમાં ચૂંટણીની તારીખે જેમના નામ સામેલ હોય તેવા વ્યક્તિઓ દ્વારા ચૂંટાશે અને યોજનામાં ચૂંટણીના સંચાલન માટે વિસ્તૃત નિયમો પણ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે ૧૯૫૧ ના અધિનિયમની શરૂઆત પછી રાવ બહાદુર વી. રંગનાથન ચેટ્ટી નામના એક ધર્મકર્તાની મુદત સમય વીતી જવાને કારણે પૂરી થઈ, જો કે આ ખાલી જગ્યા યોજના હેઠળ ચૂંટણી દ્વારા ભરવાની હતી, તેમ છતાં હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડ ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ્સ કમિશનરે ૧૯૫૧ ના અધિનિયમની કલમ ૩૯(૧) હેઠળની તેમની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને શ્રી વી. રંગનાથન ચેટ્ટીના ટ્રસ્ટીની મુદત પૂરી થવાથી ખાલી પડેલી જગ્યામાં એક સી. સુબ્રમણ્યમ ચેટ્ટીને ટ્રસ્ટી તરીકે નિયુક્ત કરતો આદેશ પસાર કર્યો હતો. આ હુકમને હાઇકોર્ટમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો અને વિદ્વાન સિંગલ જજે એ આધારે પડકારના દાવાને માન્ય રાખ્યો હતો કે કલમ ૩૯ અને ૪૨ લાગુ પડતી નથી,

કારણ કે મંદિરના ટ્રસ્ટીઓ વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ હતા. નિમણૂકને પડકારનારાઓ ન તો બહાર જતા ટ્રસ્ટી વી. રંગનાથન ચેટ્ટી હતા કે ન તો તેમના વારસદારો કે ઉત્તરાધિકારીઓ હતા પરંતુ સદર મંદિરમાં રસ ધરાવતા બે થેંગલાઈ ઉપાસકો હતા. જો મંદિરના ટ્રસ્ટીઓ વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ હોય, તો કલમ ૩૯ અને ૪૨ લાગુ પડતી નથી અને તે સંદર્ભમાં વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો તે એ હતો કે શું તે એવી સંસ્થા છે, જેમાં વારસાગત ટ્રસ્ટી અથવા વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ છે. ૧૯૫૧ ના અધિનિયમની કલમ ૬(૯) માં 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' ની વ્યાખ્યાનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, જેમાં ધાર્મિક સંસ્થાના ટ્રસ્ટી તરીકે તેને વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી હતી, જેમના પદનો ઉત્તરાધિકાર વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉતરી આવે છે અથવા વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે અથવા જ્યાં સુધી ઉત્તરાધિંકારની આવી યોજના અમલમા હોય ત્યાં સુધી સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે પૂરી પાડવામાં આવે છે. ડિવિઝન બેન્ચે ખાસ કરીને એ હકીકત નોંધી હતી કે કમિશનરના આદેશને પડકારનારાઓનો દાવો એ આધારે હતો કે ધર્મકર્તાઓનું પદ 'વારસાગત' હતું અને તે એ આધારે નહોતું કે તેમનું પદ ઉત્તરાધિકાર દ્વારા ઉતરી આવ્યું હતું અથવા તેમના પદ માટે સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે ઉત્તરાધિકારની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ એ આધારે કે પદનો ઉત્તરાધિકાર "વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે", જેને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું. ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ રાજ્ય વતી લેવાયેલું વલણ એ હતું કે, 'વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત' શબ્દસમૂહને "જેમના પદનો ઉત્તરાધિકાર" અભિવ્યક્તિ સાથે વાંચવો જોઈએ અને જ્યારે તે રીતે વાંચવામાં

આવે ત્યારે વ્યાખ્યાનો તે ભાગ માત્ર ત્યારે જ લાગુ પડશે જ્યાં હિન્દુ કાયદા હેઠળ ઉત્તરાધિકારના સામાન્ય નિયમો વપરાશ/પ્રથા દ્વારા સંશોધિત થાય છે અને સુધારેલા નિયમો અનુસાર ઉત્તરાધિકાર નક્કી કરવાનો હોય છે. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો કે ઘડવામાં આવેલી કેટલીક યોજનાઓએ વપરાશ/પ્રથાની નોંધ લીધી હતી અને કોર્ટે યોગ્ય માન્યા તેવા ફેરફારો સાથે ઘડવામાં આવેલી યોજનામાં તેનો સમાવેશ કર્યો હતો, તેમ છતાં એવું કહી શકાય નહીં કે ઉત્તરાધિકાર વપરાશ/પ્રથા દ્વારા સંચાલિત થવાનું ચાલુ રહ્યું હતું જ્યારે હકીકતમાં તે યોજનાની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત હતું અને હવે વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નહીં.

આગળ વધતાં, ડિવિઝન બેન્ચે ૧૯૫૧ એસસીઆર ૧૧૨૫ (અંગૂરબાલા મલિક વિ. દેબબ્રત મલિક) અને એ.આઇ.આર. ૧૯૫૪ એસસી ૬૦૬ (સીતાલ દાસ વિ. સંત રામ) માં નોંધાયેલા આ કોર્ટના નિર્ણય પર મજબૂત આધાર રાખીને 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' ની વ્યાખ્યાના વ્યાપ અને અર્થનું અર્થઘટન કર્યું હતું, અને તેમાં નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:

> "મઠોના કિસ્સામાં કે જેના વડાઓ ઘણીવાર બ્રહ્મચારી અને ક્યારેક સન્યાસી હોય છે, રિવાજ અને વપરાશ/પ્રથા દ્વારા ઉત્તરાધિકારના વિશેષ નિયમો પ્રાપ્ત થાય છે. સીતાલ દાસ વિ. સંત રામ માં, કાયદો સુસ્થાપિત

માનવામાં આવ્યો છે કે મઠ અથવા ધાર્મિક સંસ્થાના મહંત પદનો ઉત્તરાધિકાર તે ચોક્કસ સંસ્થાના રિવાજ અથવા વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે, સિવાય કે જ્યાં ઉત્તરાધિકારનો નિયમ સ્થાપક દ્વારા પોતે નક્કી કરવામાં આવ્યો હોય કે જેમણે એન્ડોવમેન્ટ બનાવ્યું હતું. તે કેસમાં મહંત પદના ઉત્તરાધિકારની બાબતોમાં રિવાજ એવો હતો કે વૈરાગીઓની સભા અને મંદિરના ઉપાસકો ઉત્તરાધિકારીની નિમણૂક કરતા હતા; પરંતુ નિમણૂક મૃત મહંતના શિષ્યોમાંથી કરવાની હતી જો તેમણે કોઈ છોડ્યા હોય, અને શિષ્યો ન હોય તો, તેમના આધ્યાત્મિક સગાંઓમાંથી કોઈપણ એકમાંથી. આવા ઉત્તરાધિકારને એ અર્થમાં વારસાગત ન હોવાનું વર્ણવવામાં આવ્યું હતું કે હાલના મહંતના મૃત્યુ પર, તેમના ચેલા સ્વાભાવિક રીતે જ પદ મેળવતા નથી, કારણ કે ઉત્તરાધિકારી માત્ર નિમણૂક દ્વારા જ અધિકાર મેળવે છે અને નિમણૂક કરવાની સત્તા વૈરાગીઓની સભા અને ઉપાસકોમાં નિહિત છે. શ્રી મહંત પરમાનંદ દાસ ગોસ્વામી વિ. રાધાકૃષ્ણ દાસ માં એક ડિવિઝન બેન્ચે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે જ્યાં મહંત પદનો ઉત્તરાધિકાર પદ પરના હોદ્દેદાર દ્વારા નોમિનેશન દ્વારા થાય છે, તે વારસાગત ઉત્તરાધિકાર નથી. વેંકટસુબ્બા રાવ, ન્યાયમૂર્તિએ કહ્યું હતું:

> "જો ઉત્તરાધિકારી તેનું ટાઇટલ નોમિનેશન અથવા નિમણૂકને આભારી હોય, એટલે કે, તેનો ઉત્તરાધિકાર છેલ્લા હોદ્દેદારની ઇચ્છા

પર નિર્ભર કરે છે અને સ્વતંત્ર ટાઇટલ પર આધારિત નથી, તો હું એવા અભિપ્રાય તરફ ઝુકાવ ધરાવું છું કે તે પદ વારસાગત હોવાનું કહી શકાય નહીં."

ક્રિષ્નન, ન્યાયમૂર્તિ, અન્ય વિદ્વાન ન્યાયાધીશ, નીચેના તર્ક પર તે જ નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હતા:

"જ્યાં ઉત્તરાધિકાર પદ પરના હોદ્દેદાર દ્વારા તેના ઉત્તરાધિકારીના નોમિનેશન દ્વારા થાય છે ત્યારે મને એવી દલીલ કરવી અશક્ય લાગે છે કે તે વારસાગત ઉત્તરાધિકાર છે. વારસાગત ઉત્તરાધિકાર એ કાયદા હેઠળ મૃતકના વારસદાર દ્વારા ઉત્તરાધિકાર છે, પદ વારસાગતના કેટલાક ચોક્કસ નિયમો અનુસાર ઉત્તરાધિકારીને ટ્રાન્સમિટ થવું જોઈએ જે તેમના પોતાના બળ દ્વારા ઉત્તરાધિકારી બનનાર વ્યક્તિને નિયુક્ત કરે છે. મૃતક અને તેના ઉત્તરાધિકારી વચ્ચે કોઈ લોહીનો સંબંધ હોવો જરૂરી નથી પરંતુ ઉત્તરાધિકારીનો અધિકાર કોઈપણ વ્યક્તિની પસંદગી પર નિર્ભર ન હોવો જોઈએ".

જો કે, કલમ ૬, ખંડ (૯) માં વર્તમાન વ્યાખ્યા આવા કિસ્સાઓનો પણ સમાવેશ કરશે.

જ્યારે 'એ' ની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી તે મુદત પૂરી થતાં ખાલી જગ્યા ઊભી થાય અને તે ખાલી જગ્યા પર 'બી' ચૂંટાય ત્યારે 'એ' ના પદનો બીજા માટે ઉત્તરાધિકાર છે તેમ કહેવું અમને અસાધારણ રીતે અયોગ્ય લાગે છે."

એ.આઇ.આર. (૧૯૭૧) એસસી ૨૩૬૩ = [૧૯૭૦] ૧ એસસીસી ૪ (સંબુદમૂર્તિ મુદલિયાર વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ અને અન્ય) માં, આ કોર્ટને કલમ ૬ (૯) અને 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' શબ્દાવલીના વ્યાપનું અર્થઘટન કરવાની તક મળી હતી અને નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:

"૩. આ અપીલમાં વિચારવાનો પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલકર્તા આ કલમના અર્થમાં વારસાગત ટ્રસ્ટી છે. વ્યાખ્યામાં ત્રણ પ્રકારના કેસોનો સમાવેશ થાય છે: (૧) વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉતરી આવતા ટ્રસ્ટીશીપના પદનો ઉત્તરાધિકાર; (૨) વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થતો આવા પદનો ઉત્તરાધિકાર; અને (૩) જ્યાં સુધી આવા ઉત્તરાધિકારની યોજના હજુ પણ અમલમાં હોય તે શરતે સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે પૂરો પાડવામાં આવેલ ઉત્તરાધિકાર. અપીલકર્તાનો એવો કેસ નથી કે કુમારન કોઇલના મંદિરના ટ્રસ્ટીઓ વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ છે કારણ કે તેમનું પદ વારસાગત અધિકાર દ્વારા ઉતરી આવે છે અથવા

કારણ કે તે પદ માટે સ્થાપક દ્વારા વિશેષ રૂપે ઉત્તરાધિકાર પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે. અપીલકર્તા વતી દલીલ એ છે કે ઉત્તરાધિકાર "વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત" છે. એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે મંદિરની વપરાશ/પ્રથા અનુસાર સેંગુનાથ મુદલિયાર સમુદાયના સભ્યોની બેઠકમાં ટ્રસ્ટીઓ પ્રત્યેક એક વર્ષની મુદત માટે ચૂંટાતા હતા અને તેથી અપીલકર્તાને ૧૯૫૧ ના એક્ટ ૧૯ ની કલમ ૬(૯) ના અર્થમાં ટ્રસ્ટી માનવા જોઈએ. અમારા મતે, આ દલીલ માટે કોઈ આધાર નથી. અધિનિયમની કલમ ૬ (૯) માં "વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત" શબ્દસમૂહનું અર્થઘટન "આ પદના ઉત્તરાધિકાર" શબ્દસમૂહ સાથે થવું જોઈએ અને જ્યારે તે રીતે અર્થઘટન કરવામાં આવે ત્યારે વ્યાખ્યાનો તે ભાગ માત્ર ત્યારે જ લાગુ પડશે જ્યાં હિન્દુ કાયદા હેઠળ ઉત્તરાધિકારના સામાન્ય નિયમો વપરાશ/પ્રથા દ્વારા સંશોધિત થાય છે અને સુધારેલા નિયમો અનુસાર ઉત્તરાધિકાર નક્કી કરવાનો હોય છે. મિલકત અને મિલકતમાં અધિકારો અને હિતોના સંબંધમાં "ઉત્તરાધિકાર" શબ્દ સામાન્ય રીતે "એક વ્યક્તિ પાસેથી બીજી વ્યક્તિમાં હિતનું સંક્રમણ" સૂચવે છે (જુઓ ઈન રે: હિન્દુ વિમેન્સ રાઇટ ટુ પ્રોપર્ટી એક્ટ, ૧૯૩૭, (૧૯૪૧) એફસીઆર ૧૨ = એ.આઇ.આર. (૧૯૪૧) એફસી ૭૨). હવે તે સુસ્થાપિત છે કે વારસાગત ટ્રસ્ટીનું પદ મિલકતની પ્રકૃતિનું છે. ભલે ટ્રસ્ટીનું કોઈ પ્રકારનું લાભદાયી હિત હોય કે ન હોય. (જુઓ ગણેશ ચંદર ધર વિ.

લાલ બિહારી, ૬૩ ઇન્ડિયન અપીલ્સ ૪૪૮ = એ.આઇ.આર. (૧૯૩૬) પીસી ૩૧૮) અને ભાબતારિણી વિ. આશાલતા, ૭૦ ઇન્ડિયન અપીલ્સ ૫૭ = એ.આઇ.આર. (૧૯૪૩) પીસી ૮૯. સામાન્ય રીતે શેબાઈતશીપ અથવા ધર્મકર્તાનું પદ સ્થાપકના વારસદારોમાં નિહિત હોય છે સિવાય કે સ્થાપકે ઉત્તરાધિકારની કોઈ વિશેષ યોજના નક્કી કરી હોય અથવા સિવાય કે વિપરીત વપરાશ અથવા રિવાજ અસ્તિત્વમાં હોવાનું સાબિત થાય. મુખર્જી, ન્યાયમૂર્તિએ, અંગૂરબાલા મલિક વિ. દેબબ્રત મલિક, [૧૯૫૧] એસસીઆર ૧૧૨૫ = એ.આઇ.આર. (૧૯૫૧) એસસી ૨૯૩ માં, આ કોર્ટનો ચુકાદો આપતાં અવલોકન કર્યું હતું:

> "તેથી, જ્યાં સુધી સ્થાપકે શેબાઈતશીપનો નિકાલ કોઈ ઓક્સ રીતે ન કર્યો હોય અને નિકાલનો આ અધિકાર સ્થાપકમાં અંતર્ગત ન હોય અથવા સિવાય કે કોઈ અલગ પ્રકૃતિનો વપરાશ અથવા રિવાજ અસ્તિત્વમાં હોવાનું સાબિત ન થાય, ત્યાં સુધી વારસામાં મળી શકે તેવી મિલકતની કોઈપણ અન્ય પ્રજાતિની જેમ શેબાઈતશીપ સ્થાપક તરફથી વારસાની લાઇનને અનુસરે છે."

મઠોના કિસ્સામાં, જેના વડાઓ ઘણીવાર બ્રહ્મચારી અને ક્યારેક સન્યાસી હોય છે, રિવાજ અને વપરાશ/પ્રથા દ્વારા ઉત્તરાધિકારના વિશેષ નિયમો પ્રાપ્ત થાય છે. સીતાલ દાસ વિ. સંત રામ, એ.આઇ.આર. ૧૯૫૪ એસસી ૬૦૬ માં કાયદો સુસ્થાપિત માનવામાં આવ્યો હતો કે મઠ અથવા ધાર્મિક સંસ્થાના મહંત પદનો ઉત્તરાધિકાર તે ચોક્કસ સંસ્થાના રિવાજ અથવા વપરાશ/પ્રથા દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે, સિવાય કે જ્યાં ઉત્તરાધિકારનો નિયમ સ્થાપક દ્વારા પોતે નક્કી કરવામાં આવ્યો હોય કે જેમણે એન્ડોવમેન્ટ બનાવ્યું હતું. તે કેસમાં મહંત પદના ઉત્તરાધિકારની બાબતોમાં રિવાજ એવો હતો કે વૈરાગીઓની સભા અને મંદિરના ઉપાસકો ઉત્તરાધિકારીની નિમણૂક કરતા હતા; પરંતુ નિમણૂક મૃત મહંતના શિષ્યોમાંથી કરવાની હતી જો તેમણે કોઈ છોડ્યા હોય, અને શિષ્યો ન હોય તો, તેમના આધ્યાત્મિક સગાંઓમાંથી કોઈપણ એકમાંથી. આવા ઉત્તરાધિકારને એ અર્થમાં વારસાગત ન હોવાનું વર્ણવવામાં આવ્યું હતું કે હાલના મહંતના મૃત્યુ પર, તેમનો ચેલો સ્વાભાવિક રીતે પદ મેળવતો નથી, કારણ કે ઉત્તરાધિકારી માત્ર નિમણૂક દ્વારા જ અધિકાર મેળવે છે અને નિમણૂક કરવાની સત્તા વૈરાગીઓની સભા અને ઉપાસકોમાં નિહિત છે. શ્રી મહંત પરમાનંદ દાસ ગોસ્વામી વિ. રાધા કૃષ્ણ દાસ, ૫૧ એમએલજે ૨૫૮ = (એ.આઇ.આર. ૧૯૨૬ મદ્રાસ ૧૦૧૨) માં, મદ્રાસ હાઇકોર્ટે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે જ્યાં મહંત પદનો ઉત્તરાધિકાર પદ

પરના હોલ્ડેદાર દ્વારા નોમિનેશન દ્વારા થાય છે, તે વારસાગત ઉત્તરાધિકાર નથી. તે કેસમાં વેંકટસુબ્બા રાવ, ન્યાયમૂર્તિએ કહ્યું હતું:

> "જો ઉત્તરાધિકારી તેનું ટાઇટલ નોમિનેશન અથવા નિમણૂકને આભારી હોય, એટલે કે, તેનો ઉત્તરાધિકાર છેલ્લા હોલ્ડેદારની ઇચ્છા પર નિર્ભર કરે છે અને સ્વતંત્ર ટાઇટલ પર આધારિત નથી, તો હું એવા અભિપ્રાય તરફ ઝુકાવ ધરાવું છું કે તે પદ વારસાગત હોવાનું કહી શકાય નહીં."

ક્રિષ્નન, ન્યાયમૂર્તિએ નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

> "જ્યાં ઉત્તરાધિકાર પદ પરના હોલ્ડેદાર દ્વારા તેના ઉત્તરાધિકારીના નોમિનેશન દ્વારા થાય છે ત્યારે મને એવી દલીલ કરવી અશક્ય લાગે છે કે તે વારસાગત ઉત્તરાધિકાર છે. વારસાગત ઉત્તરાધિકાર એ કાયદા હેઠળ મૃતકના વારસદાર દ્વારા ઉત્તરાધિકાર છે, પદ વારસાગતના કેટલાક ચોક્કસ નિયમો અનુસાર ઉત્તરાધિકારીને ટ્રાન્સમિટ થવું જોઈએ જે તેમના પોતાના બળ દ્વારા ઉત્તરાધિકારી બનનાર વ્યક્તિને નિયુક્ત કરે છે. મૃતક અને તેના ઉત્તરાધિકારી વચ્ચે કોઈ

લોહીનો સંબંધ હોવો જરૂરી નથી પરંતુ ઉત્તરાધિકારીનો અધિકાર કોઈપણ વ્યક્તિની પસંદગી પર નિર્ભર ન હોવો જોઈએ."

તે સાચું છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૯) માં વારસાગત ટ્રસ્ટીની કૃત્રિમ વ્યાખ્યા આવા કિસ્સાઓનો પણ સમાવેશ કરશે.

૪. પરંતુ હાલના કેસમાં ટ્રસ્ટીના પદ માટેની ચૂંટણી એક વર્ષના નિશ્ચિત સમયગાળા માટે છે અને આજીવન માટે નથી. તેથી, સદર અધિનિયમની કલમ ૬(૯) ના અર્થમાં અપીલકર્તાનું પદ વારસાગત છે તેવું માનવું મુશ્કેલ છે. એવું કહેવું શક્ય નથી કે જ્યારે A ની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી તે મુદત પૂરી થતાં ખાલી જગ્યા ઊભી થાય અને B તે ખાલી જગ્યા પર ચૂંટાય ત્યારે A ના પદનો બીજા માટે ઉત્તરાધિકાર છે. તે તદ્દન શક્ય છે કે તે ખાલી જગ્યા માટે A પોતે ફરીથી ચૂંટાઈ શકે કારણ કે નિવૃત્ત થતા ટ્રસ્ટી પુનઃ ચૂંટણી માટે પાત્ર છે. A પોતે જ A ના ઉત્તરાધિકારી હોવાની શક્યતા માત્ર વિસંગતતા નથી, તે એક અશક્ય કાનૂની સ્થિતિ છે. કોઈ પણ માણસ પોતાના જ પદનો ઉત્તરાધિકારી બની શકે નહીં. બ્લેક્સ લો ડિક્શનરીમાં 'ઉત્તરાધિકાર' શબ્દ નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે:

"વારસા અને વિતરણના કાયદા હેઠળ મિલકતના ટાઇટલનું હસ્તાંતરણ.

તે અધિકાર કે જેના દ્વારા માણસોનો એક સમૂહ, બીજા સમૂહના અનુગામી બનીને, કોર્પોરેશનના તમામ માલસામાન, જંગમ મિલકત અને અન્ય ચીજવસ્તુઓમાં મિલકત પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

મૃત વ્યક્તિના અધિકારો, એસ્ટેટ, જવાબદારીઓ અને શુલ્ક તેના વારસદાર અથવા વારસદારોને ટ્રાન્સમિશન કરવાની હકીકત."

અમે જે અભિપ્રાય લીધો છે તે સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિ. રામકૃષ્ણ, આઈ.એલ.આર. (૧૯૫૭) મદ્રાસ ૧૦૮૪ = (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૭ મદ્રાસ ૭૫૮) માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના તર્ક દ્વારા સમર્થિત છે."

આમ, જોઈ શકાય છે કે એસ. મુદલિયારના કેસ (ઉપરોક્ત) માં પણ, પડકાર એવી વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો જે માત્ર એક વર્ષ માટે નિયુક્ત કરવામાં આવી હતી અને આજીવન માટે નહીં અને કોર્ટ સમક્ષ વિચારણા હેઠળ આવેલો તેનો દાવો એવો નહોતો કે તે પોતે વારસાગત ટ્રસ્ટી હતો પરંતુ એવો હતો કે મંદિરની ટ્રસ્ટીશીપ સ્વરૂપે 'વારસાગત' હતી. આ કોર્ટે રામકૃષ્ણ નાયડુના કેસ (ઉપરોક્ત) માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયના ગુણોત્તરને પણ

માન્ય રાખ્યો હતો. પરિણામે, મદ્રાસ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા આ કોર્ટના નિર્ણયનો જે તફાવત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો જેણે (૧૯૭૫) ૨ એમ.એલ.જે. ૧૭૮ – એ.એન. રામસ્વામી અય્યર અને અન્ય વિ. ધ કમિશનર એચ.આર. એન્ડ સી.ઇ. અને અન્ય માં ખાસ કરીને પેરા ૧૧ માં કેસનો નિર્ણય કર્યો હતો, તે કોઈપણ તત્વ વિનાનો છે અથવા ખરેખર તેવો તફાવત કરવા માટે કોઈ અંતર નથી. એસ. મુદલિયારના કેસ (ઉપરોક્ત) માં આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી કાનૂની સ્થિતિની ચોક્કસ ઘોષણાની સામે, સદર નિર્ણયને કાયદાની સાચી દરખાસ્ત નક્કી કરતો ગણી શકાય નહીં. જ્યાં સુધી કોઈ સ્થાપક દ્વારા પરિકલ્પિત પદ્ધતિ અથવા રીતમાંથી કોઈપણ એકમાં અથવા તેના દ્વારા વારસાગત રીતે ઉત્તરાધિકાર દ્વારા ટ્રસ્ટીશીપના પદના ઉતરી આવવા અંગે કોઈ જોગવાઈ કરવામાં ન આવી હોય, ત્યાં સુધી મંદિરમાં વારસાગત ટ્રસ્ટી છે અથવા મંદિરની બાબતોનું સંચાલન અથવા વહીવટ વારસાગત ટ્રસ્ટી દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે અથવા સામાવાળા પ્રશ્નવાળા મંદિરના વારસાગત ટ્રસ્ટી છે તેવી ઘોષણા મેળવવા માટે હકદાર છે તેવો દાવો કરવો નિરર્થક છે. આ કેસમાં આવી કોઈ જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે જણાયું નથી, અને હકીકતમાં હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજને આવી જોગવાઈ સ્પષ્ટપણે ગેરહાજર જણાઈ હતી.

ડો. શ્રીનિવાસનના કેસ (ઉપરોક્ત) માં, આ કોર્ટે મદ્રાસ હિન્દુ રિલિજિયસ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૨૬ (૧૯૨૭ નો એક્ટ ૨) ની કલમ

૯(૬) તેમજ ૧૯૫૧ ના અધિનિયમની કલમ ૬(૯) અને ૧૯૫૯ ના અધિનિયમની કલમ ૬(૧૧) હેઠળ 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' ની વ્યાખ્યાનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને અનુક્રમે ૧૯૫૧ અને ૧૯૫૯ ના કાયદાઓ દ્વારા લાવવામાં આવેલા ફેરફારની નોંધ લેતાં, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે, ૧૯૫૧ ના અધિનિયમની શરૂઆત પછી જ તેમાં રહેલી કલમ ૬(૯) માં 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' ની વ્યાખ્યાએ અન્ય ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા નોમિનેટ કરાયેલી વ્યક્તિને વારસાગત ટ્રસ્ટી તરીકે માન્યતા આપી નથી અને ૧૯૫૯ ના અધિનિયમની કલમ ૬(૧૧) હેઠળ પણ આ જ સ્થિતિ પ્રવર્તે છે, જે હાલના બોર્ડ દ્વારા નોમિનેટ કરાયેલી વ્યક્તિને વારસાગત ટ્રસ્ટી કહેવા માટે વર્ણવતી નથી. તેમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનનો નીચે મુજબ સંદર્ભ લેવો ઉપયોગી છે:

> "૨૪. તેથી, અમે ઠરાવીએ છીએ કે જો ૧૯૫૧ ના અધિનિયમ પહેલાં હોદ્દા પર રહેલા ટ્રસ્ટી મંડળ દ્વારા અથવા તેમના નોમિનીઓ દ્વારા ૧૯૫૧ ના અધિનિયમની શરૂઆત પછી કોઈ ટ્રસ્ટીને નોમિનેટ કરવામાં આવ્યા હોય, તો આવી વ્યક્તિઓને ૧૯૫૧ ના અધિનિયમની કલમ ૯ ની પેટા-કલમ (૬) ના અર્થમાં "વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ" કહી શકાય નહીં. તે જ રીતે, જો ૧૯૫૧ ના અધિનિયમ પછી જે વ્યક્તિઓ પોતે વારસાગત ટ્રસ્ટી નહોતી, તેમણે પોતે અથવા ૧૯૫૧ પછીના અન્ય વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ સાથે મળીને ટ્રસ્ટીઓને નોમિનેટ કર્યા હોય, તો આવા ટ્રસ્ટીઓ વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ રહેશે નહીં. ૧૯૫૯ ના અધિનિયમ પછી પણ સ્થિતિ કંઈ અલગ નથી.

૨૬. જો કે, આનો અર્થ એ નથી કે વેંકટરંગૈયા દ્વારા નિર્મિત પાંચ જગ્યાઓમાં જ્યારે પણ કોઈ ખાલી જગ્યા ઊભી થાય ત્યારે ટ્રસ્ટી મંડળને આપવામાં આવેલો અધિકાર ૧૯૫૧ ના અધિનિયમ દ્વારા અથવા ૧૯૫૧ પછીના કાયદાઓ દ્વારા સંપૂર્ણપણે નાબૂદ થઈ જાય છે. હોદ્દા પર રહેલા નોમિનેટ થયેલા પાંચ ટ્રસ્ટીઓ માટે ટ્રસ્ટીઓના આ પાંચ હોદ્દાઓમાં જ્યારે પણ કોઈ ખાલી જગ્યા ઊભી થાય ત્યારે સમયાંતરે નવા ટ્રસ્ટીઓને નોમિનેટ કરવાનું ખુલ્લું રહેશે. આવી વ્યક્તિઓ ટ્રસ્ટી બની શકે છે પરંતુ તેમને "વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ" કહી શકાય નહીં. તેમને "બિન–વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ" તરીકે વર્ણવવા પડશે. તેમના અધિકારો શું છે તે અનિવાર્યપણે કાયદાની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થવું પડશે. આપણે તેમના અધિકારો અંગેના પ્રશ્નમાં જવાની જરૂર નથી. એટલું કહેવું પૂરતું છે કે તેઓ "વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ" નથી."

નોમિનેટ કરવાની અથવા નિમણૂક કરવાની અથવા સમયાંતરે ચોક્કસ સમયગાળા માટે નિર્દિષ્ટ કરવાની સત્તા, આવી સત્તા ધરાવતી સંસ્થા દ્વારા પણ, આવા પદને વારસાગત પદ બનાવશે નહીં જેથી આવા ટ્રસ્ટીઓને ૧૯૫૧ અથવા ૧૯૫૯ ના કાયદા હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ 'વારસાગત ટ્રસ્ટીઓ' કહી શકાય. કલમ ૬(૧૧) માં પરિકલ્પિત ઉત્તરાધિકારની ત્રણ પદ્ધતિઓમાંથી

કોઈપણ એક દ્વારા ઉત્તરાધિકાર અને ઉતરી આવવાના ચોક્કસ નિયમો જ વારસાગત ટ્રસ્ટીના દાવાને કાયદેસર રીતે કરવા માટે એકમાત્ર સક્ષમ બનાવી શકે છે.

ઉપર પહોંચેલા તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, નોંધાયેલા તારણના આધારે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો કે સભા પ્રશ્નવાળા મંદિરની સ્થાપક હતી અથવા સ્થાપક તરીકે તેને મંદિર અને તેની મિલકત, જો કોઈ હોય તો, તેની બાબતોના વહીવટ અને સંચાલન માટે અને ભવિષ્યના સંચાલન માટે પણ જોગવાઈ કરવાનો સંપૂર્ણ અધિકાર હતો, તે મહત્વહીન બની જાય છે અને સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ સભા પોતાને 'વારસાગત ટ્રસ્ટી' તરીકે જાહેર કરાવી શકે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે ખરેખર અમારા નિર્ણયની માંગ કરતી નથી. તે જ રીતે, કોઈ સંસ્થા ટ્રસ્ટી હોઈ શકે કે ટ્રસ્ટી મંડળની રચના કરી શકે કે કેમ તે પ્રશ્ન પણ અપ્રસ્તુત છે. એક સંસ્થા તરીકે પણ – ભલે તે ટ્રસ્ટી હોવાનો દાવો કરી શકે કે નહીં, જ્યાં સુધી હાથ પરના કેસનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, અમારા દ્વારા ઠેરવ્યા મુજબ, તે વારસાગત ટ્રસ્ટી હોવાનો દાવો કરી શકતી નથી.

કોઈ શંકા નથી કે સામાન્ય રીતે ટ્રસ્ટની સ્થાપના સમયે યોગદાન આપનાર દરેક દાતા ટ્રસ્ટના સ્થાપક બનવાનો દાવો કરી શકતો નથી, સિવાય કે

એવા કેસોમાં જ્યાં ટ્રસ્ટ ફંડના તમામ ફાળો આપનારાઓ પોતે જ ટ્રસ્ટના સ્થાપક બને છે કારણ કે કોઈ વ્યક્તિ સંયુક્ત સ્થાપક બની શકે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન અંગેનો નિર્ણય માત્ર યોગદાનની હકીકત પર જ આધારિત રાખી શકાતો નથી જ્યાં સુધી કેસમાં સાબિત થયેલા આસપાસના અને પરિચારક સંજોગો અને પક્ષકારોનું અનુગામી વર્તન આવા તારણને સમર્થન ન આપે. આ તમામ મુદ્દાઓ પણ દાવો કરાયેલા પદના વારસાગત સ્વરૂપ અંગેના વાસ્તવિક મુદ્દાથી અલગ જણાય છે – જેને કોઈપણ સંજોગોમાં કાયદામાં સામાવાળા–સભાની તરફેણમાં સ્વીકારી શકાય તેમ નહોતું.

વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા કરવામાં આવેલું વિશ્લેષણ સાચું જણાય છે. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, હાલના સામાવાળા દ્વારા દાવો દાખલ કરીને ઘોષણા માંગવામાં આવી તેના થોડા વર્ષો પહેલાં જ સભા પોતે અસ્તિત્વમાં આવી હતી. લાંબા સમય સુધી ચાલુ રહેવાની અને સમય વીતવાની વિભાવના 'વપરાશ/પ્રથા' અભિવ્યક્તિમાં અંતર્ગત છે અને હાલના કેસમાં વાસ્તવિક સ્થિતિ પણ સભાને વપરાશ/પ્રથાની વિભાવનાના ઉપયોગને સ્થાપિત કરવા સક્ષમ બનાવતી નથી. તેમ હોવાથી, હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે અને વિદ્વાન સિંગલ જજનો ચુકાદો પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ વિના અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

વી.એસ.એસ.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.